

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Versijnt elke zondag

Abonnementsprijs : 600 F per jaar

Postcheckrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie : Prof. Mr. Ridder René VICTOR, Justitiestraat 21, Antwerpen

NA DERTIG JAAR !

Het is niet gebruikelijk dat een Rechtskundig Weekblad verschijnt gedurende het gerechtelijk verlof. Met tegenwoordig nummer maken wij een uitzondering op deze stelregel. Wij wensen er inderdaad bijzonder de aandacht op te vestigen dat dit nummer het laatste is van onze dertigste jaargang.

Onlangs, wanneer in 1964 het vijftienjarig bestaan gevierd werd van het Algemeen Fiscaal Tijdschrift werd in de inleiding van het feestnummer geschreven dat een tijdschrift dat 15 jaar bestaat als « volwassen » mag beschouwd worden, terwijl het na dertig jaar « eerbiedwaardig » wordt.

Dit zou dus thans het geval zijn met het Rechtskundig Weekblad !

Hoe dan ook, het is met een bijzondere voldoening dat de redactie terugblijkt op deze dertig jaren en zij heeft levendig het bewustzijn dat het Rechtskundig Weekblad een vrij belangrijke rol gespeeld heeft in het Vlaams rechtsleven en voorzeker aanzienlijk heeft bijgedragen tot de grote bloei van onze Vlaamse rechtswetenschap, die wij zo gelukkig zijn heden te kunnen vaststellen.

Toen wij van wal staken in 1931 was in ons land in de rechtswereld alles nog hoofdzakelijk Frans. Buiten de vrederechten en de strafrechtbank bestond er geen Nederlandstalige jurisprudentie. In de burgerlijke rechtbanken, de rechtbanken van koophandel, de hoven van beroep en het hof van cassatie werden alle zaken uitsluitend in het Frans behandeld en de enkele vermetelen die het waagden hun eigen taal te gebruiken hebben moeten ondervinden wat het hun soms kostte. Het hoger onderwijs in de rechten nam slechts met moeite zijn aanloop. Er bestond geen Nederlandstalige rechtswetenschappelijke literatuur en de jonge Vlaamse jurist die zijn intrede deed in de rechtswereld zag zich geplaagd door ontzaglijke moeilijkheden, voor bergen onbegrip en kwaadwilligheid en was verplicht een belangrijk deel van de tijd die hij had willen besteden aan juridisch en wetenschappelijk werk, voor te behouden voor de verbitterde strijd die diende geleverd ter verovering van een rechtsbedeling in eigen taal.

Het is in deze atmosfeer dat het Rechtskundig Weekblad geboren werd.

Doch de strijd die toen gevoerd werd was niet meer

hopeloos zoals hij dit jaren lang geweest was. Dank zij de nooit genoeg te waarderen opofferingen van onze Vlaamse pioniers — een Obrie, een Bellefroid en zovele anderen — werden de eerste bressen geschoten, langs waar de Vlaamse rechtswetenschap nu stormenderhand kon doordringen.

Het begin der vervlaamsing van de Universiteit te Gent en het inrichten van Vlaamse leergangen te Leuven, het werk van de Commissie tot vertaling der wetboeken onder de onvolprezen leiding van Prof. Van Dievoet, de gestadige werking van de Vlaamse Conferenties der balies, de volgehouden inspanning van zo vele juristen, die meer en meer de eigen taal gebruikten bij de behandeling hunner zaken, het schiep alles te zamen een onweerstaanbare drang om een gaaf en hoogstaand Vlaams rechtsleven te doen opbloeien.

Het Rechtskundig Weekblad heeft dat streven willen dienen. Het heeft dit nu gedaan gedurende dertig jaren, standvastig, met overtuiging, met liefde.

Het verwekt bij allen die hieraan hebben medegewerkt een heerlijk gevoel wanneer zij de toestand die heden bestaat vergelijken met deze van vóór dertig jaren. Het verschil is inderdaad fantastisch.

Thans is de rechtsbedeling uitsluitend Nederlands in de Vlaamse provincies, vóór alle rechtsmachten van laag tot hoog. Er heeft zich een Nederlandstalige jurisprudentie ontwikkeld die van jaar tot jaar op taalkundig gebied volmaakter wordt. In 3 Faculteiten wordt het recht volledig in het Nederlands gedoceerd. De Nederlandstalige rechtswetenschappelijke literatuur heeft een geweldige uitbreiding genomen. Merkwaardige studieboeken werden gepubliceerd op alle gebieden van het recht. Er is geen tak van onze wetenschap die niet over een gespecialiseerd tijdschrift beschikt. Grote verzamelwerken zoals de « Algemene Praktische Rechtsverzameling » en het « Administratief Lexicon » kennen een ongeëvenaarde bloei. De juridische uitgaven van onze Vlaamse Academie voor Wetenschappen, de proefschriften verdedigd vóór onze rechtsfaculteiten zijn niet meer te tellen en men mag bevestigen, zonder te kunnen tegengesproken te worden, dat de Vlaamse rechtswetenschap op deze periode van 30 jaar de achterstand van een eeuw heeft ingelopen en dat zij geleidelijk op hetzelfde peil is ge-

komen als de Franstalige rechtswetenschap in ons land.

De jonge juristen kunnen zich nu volledig wijden aan wetenschappelijke studie in hun eigen taal. Zij leven in een gezonde sfeer en kunnen zich nog nauwelijks rekenschap geven van de abnormale toestanden die gedurende zo lange tijd in ons land geheerst hebben.

Dit alles is slechts kunnen bereikt worden dank zij de onverdroten arbeid van een onoverzienbare schaar beoefenaars van het recht zowel op wetenschappelijk gebied als in de praktijk. Hun werk is een manifestatie van de grote kulturele gaven die leven in ons volk en waarvan de onderdrukking slechts voor gevolg heeft gehad hen met meer levenskracht te doen onthouden.

Het Rechtskundig Weekblad heeft hierin voorzeker zijn bescheiden, doch niet te verwaarlozen, aandeel.

Dat het zijn activiteit nu gedurende volle dertig jaren heeft ontwikkeld, mag vandaag wel even onderstreept worden. Het zijn dertig jaren geweest van strijd, van onverpoosde arbeid, maar ook van steeds stijgende zelfvoldoening.

Dit laatste nummer van onze dertigste jaargang sluit een eerste periode af, doch opent er een nieuwe, waarin wij steeds met hetzelfde doel voor ogen, doch met een zin voor steeds grotere volmaaktheid, hopen onze vijftigste jaargang te bereiken.

De Redactie.

De parlementaire goedkeuring van het gerechtelijk wetboek of de modernisering van een drie eeuwen oude procedure

1. Wat vóór enkele maanden nog een wensdroom was, werd op enkele dagen gerealiseerd, nl. de goedkeuring van het gerechtelijk wetboek door de beide Kamers van het Parlement.

Het was een wensdroom, omdat op die wijze de modernisering zou kunnen verwezenlijkt worden van ons procesrecht waarvan zonder overdrijving mag gezegd worden dat het de last torst van drie eeuwen, gezien het nog vele beschikkingen behelst die overgenomen werden uit de *Ordonnance du Châtelet* van 1667. Het toeval wil dat wij aldus in 1967 een Codex van drie eeuwen oud gedenken, het eeuwfeest van de eerste grote Belgische codificatie (het Strafwetboek van 1867) vierten en een gloednieuw gerechtelijk wetboek zien geboren worden.

Een wensdroom eveneens, omdat men zich niet kon voorstellen dat een dergelijke reusachtige onderneming op amper negen jaar tijds zou kunnen voltooid worden en omdat men zich moeilijk kon indenken dat het Parlement tegelijkertijd met deskundigheid en met spoed een dergelijk omvangrijk ontwerp zou kunnen behandelen.

Hier past het woord van Goethe: « Das Wunder ist das Kind des Glaubens ». Het is omdat de ontwerpers erin geloofden, dat deze wensdroom werkelijkheid kon worden. De ontwerpers, dat zijn in de eerste plaats wijlen Charles Van Reepinghen, die het resultaat van zijn onverdroten arbeid helaas niet meer heeft mogen beleven, en Ernest Krings die met zoveel talent en toewijding diens werk heeft voltooid; dat zijn ook de commissieleden in Senaat en Kamer, die respectievelijk onder voorzitterschap van de heren Rolin en Troclet en van de heer De Gryse een grondige bespreking aan het ontwerp hebben gewijd, bespreking waarvan de hoofdlijnen terug te vinden zijn in twee lijvige rapporten, het verslag De Baeck ⁽¹⁾ en het verslag Hermans ⁽²⁾.

Aan al deze personen, en speciaal aan wijlen de heer Van Reepinghen en aan de heer Krings, zou ik dit kort bestek hebben opgedragen, indien ik dit artikel de eer van deze hulde had waardig geacht.

2. Wanneer men de afgelegde weg overschouwt, valt een zeker evenwicht in de *timing* te bespeuren. Vier jaar na de aanstelling van de Koninklijke Commissaris was de tekst klaar en kon hij voor advies aan de Raad van State worden overgemaakt; een jaar later werd hij in de Senaat neergelegd (10 december 1963), en aldaar na anderhalfjaar bespreking in 1965 goedgekeurd; in december 1965 werden de besprekingen in de Kamercommissie

aangevat en kon de gewijzigde tekst eveneens na anderhalf jaar op 22 juni 1967 door de Kamer en op 29 juni 1967 door de Senaat worden gestemd. Tenslotte zullen er vanaf de publicatie in het Staatsblad drie jaren verlopen vooraleer het gehele wetboek van kracht zal worden (art. 5) ⁽³⁾. Dit betekent dat wij in twaalf jaren tijds een nieuw wetboek zullen gerealiseerd hebben, hetgeen als een prestatie mag beschouwd worden, wanneer men dit resultaat vergelijkt met de codificatiearbeid in Nederland en Frankrijk en wanneer men daarenboven rekening houdt met het feit dat de democratische molen slechts langzaam maalt.

3. Het is uiteraard onmogelijk in dit kort bestek een algemeen overzicht te geven van de tekst, zoals hij uit de kamerbesprekingen te voorschijn treedt. Dit is des te meer onmogelijk, daar de teksten, die pas sinds enkele dagen voorliggen, respectievelijk uit 372 en 318 bladzijden bestaan, zodat het materieel reeds niet denkbaar is de hele tekst te lezen, laat staan kritisch te beoordelen.

Toch mag men de gelegenheid van de eindstemming in het Parlement niet laten voorbijgaan zonder op enkele aspecten van de nieuwe amendering te wijzen.

4. De *rechterlijke organisatie* zoals zij door de Senaat reeds grondig werd gewijzigd, werd grotendeels onaangevoerd gelaten. Slechts hier en daar werden kleine wijzigingen aangebracht; op één punt is er een belangrijke, eerder te betreuren, terugkeer tot de thans bestaande toestand, namelijk het feit dat er geen kamervoorzitters in het hof van cassatie worden voorzien ⁽⁴⁾. Wel zouden er afdelingvoorzitters volgens de behoeften van de dienst door de eerste voorzitter kunnen aangeduid worden.

Nu de nieuwe rechterlijke organisatie eenmaal aanvaard is, heeft het geen zin nog storm te willen lopen voor bepaalde wijzigingen. Het lijkt integendeel aangewezene de interpenetratie van de drie rechtbanken, mede dank zij het bestaan van de arrondissementsrechtbank, te bevorderen. Het is pas zo men de arbeidsrechtbank en de rechtbank van koophandel als volwaardige rechtscolleges op gelijke voet met de rechtbank van eerste aanleg zal gaan behandelen, dat wellicht een klimaat van verstandhouding, waardering en samenwerking kan geschapen worden, dank zij hetwelk de *eenheid van jurisdictie* misschien toch nog in een nabije toekomst werkelijkheid kan worden.

5. Het is opvallend dat bij het doorbladeren van de

nieuwe teksten heel wat *technische verbeteringen* merkbaar zijn, die o.m. mogelijk werden dank zij het sinds 1964 op gang brengen van de discussie om en rond het ontwerp Van Reepinghen. Tal van opwerpingen en detailkritieken, die tot uiting kwamen in de vakpers, in sommige mercurialen, tijdens colloquia en studiebijeenkomsten werden trouwens met zorg genoteerd door de Koninklijke commissaris Krings, zodat men in het verslag zeer duidelijk hiervan de sporen terugvindt.

Zo is het dat art. 2, volgens hetwelk de regels van het gerechtelijk wetboek van toepassing waren op alle rechtsplegingen, ingevolge de mercuriale van Procureur-Generaal Hayoit de Termicourt⁽⁵⁾ werd gewijzigd in die zin dat het gerechtelijk wetboek wordt opzij gezet, daar waar het niet verenigbaar zou zijn met bepaalde rechtsbeginselen, waarbij o.m. gedacht werd aan de beginselen van de strafvordering.

Elders stelt men vast dat tegen de beslissingen van de arrondissementsrechtbank inzake bevoegdheidsconflicten voorziening in cassatie openstaat voor de procureur-generaal bij het hof van beroep, dan wanneer de oorspronkelijke tekst deze voorziening overliet aan de procureur-generaal bij het hof van cassatie (art. 642). Dit is ongetwijfeld een meer realistische formule.

De verzoekschriften tot verkorting van de dagvaardingstermijn zullen voortaan niet alleen door een advocaat, maar ook door een deurwaarder mogen ondertekend worden; dit kan een bespoediging stellig in de hand werken (art. 708).

Belangrijk is ook de wijziging van art. 1495, waardoor *enkel* de veroordelingen tot een geldsom niet kunnen ten uitvoer worden gelegd vóór het verstrijken van een maand na de betekening van de beslissing (art. 1495). Op die wijze werd de strakke regel van de schorsing der uitvoeringsmaatregelen enigermate gemilderd.

Herhaaldelijk werden de teksten van het wetboek aangepast aan de sinds 1965 gewijzigde wetgeving en ondermeer aan de wet op de jeugdbescherming.

Tenslotte werd de rechtszekerheid nog verhoogd door dubbelzinnige interpretaties uit te schakelen, zoals bv. inzake bevoegdheid van de vrederechter of van de voorzitter met betrekking tot het onderhoudsgeld tijdens een echtscheidingsprocedure (art. 591), of door de wettekst terminologisch te verduidelijken⁽⁶⁾.

6. De *balie* heeft herhaaldelijk kritiek geformuleerd op de beperking van het pleitmonopolie van de advocaat, zoals die voortvloeide uit art. 728.

De nieuwe tekst, die heel wat wijzigingen onderging, luidt thans a.v.: « Op het ogenblik van de rechtsingang en later dienen de partijen in persoon of bij advocaat te verschijnen.

Voor de vrederechter, de rechtbank van koophandel en de arbeidsgerechten mogen de partijen ook vertegenwoordigd worden door een echtgenoot of een bloed- of aanverwante houder van een schriftelijke volmacht en speciaal door de rechter toegelaten.

Voor de arbeidsgerechten mag bovendien de afgevaardigde van een representatieve organisatie van arbeiders of bedienden die een schriftelijke volmacht heeft, de arbeider of de bediende, partij in het geding, vertegenwoordigen, in zijn naam alle handelingen verrichten die bij deze vertegenwoordiging behoren, pleiten en alle mededelingen ontvangen betreffende de behandeling en de berechting van het geschil. In de geschillen bepaald in de artikelen 581 en 582 mag de zelfstandige arbeider eveneens vertegenwoordigd worden door de afgevaardigde van een representatieve organisatie van de zelfstandigen.

Zaakwaarnemers mogen niet als gevolmachtigden optreden ».

Hierbij kunnen volgende aangebrachte verbeteringen worden onderstreept:

1. de vertegenwoordiging voor de vrederechter en voor de rechtbank van koophandel blijft beperkt tot de bloed- en aanverwanten en de echtgenoot, mits deze een schriftelijke volmacht voorleggen;

2. voor de arbeidsgerechten mogen bovendien afgevaardigden van representatieve organisaties van bedienden en arbeiders en ook van de zelfstandigen optreden, doch zij moeten telkens voor elke zaak over een specifieke geschreven volmacht beschikken;

3. alle andere gevolmachtigden en ook de zaakwaarnemers worden uitdrukkelijk uitgesloten.

Deze tekst kan, ondanks de beperking van het pleitmonopolie, als bevredigend worden beschouwd.

Een andere tekst, die tot veel kritiek aanleiding had gegeven, was die van art. 1022 met betrekking tot de tarificatie van de erelonen der advocaten. De nieuwe tekst, die de instemming kreeg van het Verbond der Belgische advocaten⁽⁷⁾ luidt thans a.v.: « Na het advies van de Algemene Raad van de Nationale Orde van Advocaten te hebben ingewonnen stelt de Koning een tarief vast van de sommen die door de rechter worden toegekend, als invorderbare kosten, wegens de uitvoering van bepaalde materiële akten. »

Op die wijze wordt de begrotingsvrijheid van de advocaat gewaarborgd en zullen de verhaalbare kosten de plaats innemen van de getarificeerde pleitbezorgersstaten. De verplichting het advies in te winnen van de Nationale Orde van Advocaten is een bijkomende garantie.

7. Het is niet mogelijk in detail de vrij belangrijke en op het eerste gezicht bevredigende wijzigingen inzake de *taaltoestanden* in het gerecht te bespreken.

Wel mag de aandacht gevestigd worden op enkele interessante aspecten van dit vraagstuk.

Zo wordt bij het hof van cassatie een dienst voor documentatie en overeenstemming der teksten ingericht (art. 285). Deze dienst zal niet alleen de documentatie met het oog op de eenheid van rechtspraak verzekeren, maar ook instaan voor een degelijke en vakkundige vertaling van de cassatiearresten. Hierbij moet aangestipt worden dat deze arresten niet meer in de beide landstalen moeten opgesteld worden, doch enkel in de taal van de rechtspleging (art. 171 van de wijzigende bepalingen). Ter gelegenheid van de bespreking in de commissie werd tevens de aandacht gevestigd op het feit dat de publicatie van het *bulletin* van de cassatiearresten voortaan gelijktijdig in het Frans en in het Nederlands zou geschieden.

Bleven dan nog de problemen in verband met de Brusselse balie, de Nationale Orde van de advocaten, de benoemingen in de magistratuur en het taalevenwicht in de rechtscollages van de hoofdstad. Na lectuur van de desbetreffende teksten mag men aannemen dat een zeer ernstige inspanning werd gedaan om aan de rechtmatige grieven van de Vlaamse Juristenvereniging tegemoet te komen.

In de Brusselse raad van de orde wordt een billijke vertegenwoordiging van de Nederlandstalige advocaten voorzien (art. 45), de bevoegdheden van de Nationale orde worden beperkt (art. 493), de uitbreiding van het toepassingsgebied van de wet op het taalgebruik in gerechtszaken wordt verzekerd (art. 168 e.v. van de wijzigende bepalingen), het criterium van de taal van het diploma om als magistraat te worden benoemd wordt vastgesteld (art. 174 wijzig. bep.), een betere vertegenwoordiging van de Nederlandstalige magistraten in de Brusselse rechtscollages en in het hof van beroep te Brussel wordt in het vooruitzicht gesteld (art. 174 en 175

wijz. bepal.) en de pariteit in het hof van cassatie en bij de advocaten bij dit hof wordt ingevoerd (art. 177 en 179 wijz. bepal.).

Wel is het zo dat deze vrij deugdelijke regeling slechts in haar volle omvang toepasselijk zal worden na verloop van een aantal jaren; overgangsmaatregelen moesten immers voorzien worden, maar in bepaalde gevallen zijn deze overgangsmaatregelen vrij langdurig. Dit wordt nog geaccentueerd door het feit dat de veralgemening van de leeftijdsgrens (70 jaar) voor het hof van cassatie slechts trapsgewijze op tien jaar zal worden gerealiseerd.

Dit neemt niet weg dat de promotors van deze gemendeerde teksten, waarbij vooral de heer Lindemans vermelding verdient, onze dank mogen oogsten en dat hulde mag gebracht worden aan de overige commissieleden voor de goede wil en het begrip die zij in deze hebben betoond.

8. Het gerechtelijk wetboek werd gestemd, doch het moet nog een heel eind weegs afleggen vooraleer het van toepassing zal worden. Nu is het woord en ook de daad aan alle rechtsbeoefenaars om de verwezenlijking van dit wetboek te verzekeren.

Nog heel wat struikelstenen zullen moeten vermeden worden en heel wat inspanningen zullen van de rechtspractici in de komende jaren worden verwacht.

Het weze ons toegelaten bij het einde van dit kort bestek enkele bescheiden *suggesties* en wensen te formuleren.

9. Er weze aan herinnerd dat het gerechtelijk wetboek binnen de drie jaren na de publicatie in het Belgisch Staatsblad van kracht moet worden.

Deze termijn moet toelaten de toepassing van de nieuwe regels inzake rechterlijke organisatie, bevoegdheid en rechtspleging, grondig voor te bereiden. Vooral het oprichten van nieuwe rechtscolleges moet tijdig worden gepland; ervaringen uit een recent verleden hebben aangetoond dat dit een noodzakelijkheid is.

Deze termijn moet eveneens toelaten eventueel nog hier en daar een kleine wijziging aan te brengen, zonder dat het geheel mag worden geschonden of het wetboek zou worden uitgehold. Er moet trouwens toch gedacht worden aan een dienst in het kader van het Ministerie van Justitie, die de verwezenlijking van het gerechtelijk wetboek van nabij volgt en tijdig de nodig gebleken verbeteringen voorbereidt. Dit wordt overigens in het verslag Hermans⁽⁸⁾ duidelijk onderstreept: «... nog heel wat artikelen na ene bepaalde tijd van praktische toepassing zullen moeten aangepast worden...».

Het belangrijkste probleem blijft nochtans de wijze waarop het nieuwe wetboek van kracht zal worden. Het is duidelijk dat de financiële incidentie zwaar zal doorwegen en tot een geleidelijke broksgewijze invoering zou kunnen aanzetten. Op het eerste gezicht lijkt het zeer moeilijk — op enkele beperkte onderdelen na — het ontwerp in verschillende stadia te realiseren, daar de voorgestelde hervormingen in elkaar verstrengeld zitten.

Beter ware het ervoor te zorgen dat alles klaar gemaakt wordt om het gehele wetboek bijv. in oktober 1969 of 1970 in werking te doen treden. Doch dit zal van de regeerders van dat ogenblik veel moed vragen, des te meer

daar de *dienst van het gerecht* politiek minder in aanzien staat dan de sociaal-economische problematiek.

10. De voorbereidende periode zou ook de proces-sualisten in dit land moeten aanzetten het Belgisch procesrecht op een wetenschappelijk niveau te tillen en vooral in een gezamenlijke onderneming tijdig de nodige documentatie te verzamelen ten bate van de rechtsbeoefenaars.

Zelden wordt de gelegenheid geboden om op een degelijke wijze een nieuw wetboek te introduceren. Hierbij dient gedacht te worden aan een basishandleiding, een formulierboek — bij voorkeur eerst i.v.m. nieuwe procedures, zoals bijv. de summier rechtspleging om betaling te bevelen —, een aantal tijdschriftenartikelen — zoals over de toepassingskracht in de tijd van het nieuwe wetboek, — en ook aan postuniversitaire leergangen en colloquia, zoals er reeds in de vorige jaren, o.m. te Knokke en te Ligneuville, werden gehouden.

Recyclage in het procesrecht zal noodzakelijk blijken en hierbij moeten alle medewerkers van het gerecht betrokken worden: magistraten, advocaten, notarissen, deurwaarders en griffiers.

11. Een degelijke voorbereiding volstaat evenwel niet. Men moet van diezelfde rechtsbeoefenaars de nodige goede wil vragen, opdat de hervorming moge slagen. En hier toe zal het nodig zijn veel van de bestaande sleur en slenter overboord te gooien en op een nieuwe lei te beginnen. Dat ook de verstandhouding tussen de verschillende rechtscolleges psychologisch van enorme betekenis kan zijn, werd reeds boven onderstreept (zie nr. 4).

12. Is het na dit alles een utopie te menen, dat nu dit eerste codificatieexperiment geslaagd is, het ogenblik gekomen is om aan de volgende etapes te denken: strafvordering, administratief contentieux en burgerlijk wetboek⁽⁹⁾?

Mag hierbij ook niet de wens worden uitgedrukt dat men voor een herziening van het burgerlijk wetboek in ruimere verbanden zou gaan werken en wel in de eerste plaats in Beneluxverband. De voor het gerechtelijk wetboek gebezigde techniek van het koninklijk commissariaat moge hierbij een leidraad zijn.

Prof. Mr. MARCEL STORME,
Hoogleraar aan de Universiteit te Gent.

(1) Parlem. Besch., Senaat, 1964-65, 170.

(2) Parlem. Besch. Kamer, 1965-66, 49.

(3) De oorspronkelijke termijn van 18 maanden werd op 36 maanden gebracht, teneinde de definitieve invoering rustig te kunnen voorbereiden.

(4) Vgl. Storme, M., *Het ontwerp van gerechtelijk wetboek en het hof van cassatie*, R.W., 1964-65, 679 e.v.

(5) *Considérations sur le projet de code judiciaire*, 1966.

(6) Men denke bv. aan toelaatbaarheid en ontvankelijkheid (art. 1076) en verval en uitsluiting (art. 1437), hoewel de terminologie niet altijd zo gelukkig is.

(7) Zie bijlage II bij het verslag Hermans, o.c., blz. 307.

(8) o.c., blz. 3.

(9) Zie in dit verband: *Herziening van het Belgisch burgerlijk wetboek*, T.P.R., 1966, 517 e.v.

SPECIALISATIE IN DE MAGISTRATUUR

Openingsrede uitgesproken op de 93e Algemene Vergadering van de
Nederlandse Juristenvereniging te Zwolle op 23/24 juni 1967

door Mr. C.H. BEEKHUIS,

Raadsheer in de Hoge Raad der Nederlanden

Ik open onze 93^e Vergadering en verwelkom alle aanwezigen, ook onze gasten; met name de vertegenwoordiger van de Minister van Justitie, de gezagsdragers in de provincie Overijssel en onze Vlaamse vrienden, die voor het eerst in groter aantal een vergadering van onze vereniging bijwonen. Ik hoop vanavond aan onze maaltijd uitvoeriger uiting te kunnen geven aan onze vreugde over hun komst.

Het bestuur heeft besloten, de oude traditie te herstellen, dat de voorzitter reeds bij het begin van de vergadering zijn rede houdt. Als onderwerp voor mijn rede heb ik gekozen specialisatie. Over dit onderwerp worden vrij regelmatig, zij het met lange tussenruimten, artikelen gepubliceerd⁽¹⁾ en het vraagstuk is ook ter sprake gekomen in de in 1932 en 1953 gehouden vergaderingen van de Nederlandse advocaten, in de in 1933 en 1950 gehouden internationale congressen voor strafrechtsjuristen, en in het in 1958 te Rome gehouden Congrès International des Magistrats. Met name zal ik het in dit te Rome gehouden congres behandelde in mijn beschouwingen betrekken⁽²⁾. Dat ik niettemin dit onderwerp ook vandaag ter sprake breng, ligt hieraan, dat ik de indruk heb dat men langzamerhand door de bomen het bos niet meer kan zien. Ik achtte het dus nuttig het probleem eens te inventariseren, en daaraan dan uiteraard mijn persoonlijke mening vast te knopen. Vanzelfsprekend kan ik dit slechts in vogelvlucht doen.

In beginsel zijn vrijwel alle beoefenaars van het recht bij het vraagstuk betrokken, maar voor zover zij niet tot de magistratuur of de balie behoren, zijn zij gewoonlijk al specialisten. En zelfs de balie kan ik buiten beschouwing laten, want in de in 1953 gehouden vergadering van de Nederlandse Orde van Advocaten is aan de hand van voortreffelijke preadviezen een naar mijn mening alleszins bevredigende oplossing voor de balie gevonden. Ik kan deze met enkele woorden aldus weergeven, dat intern specialisatie geheel vrij is, en, zoals u allen bekend is, ook geregeld voorkomt, maar dat extern specialisatie, b.v. door middel van aankondiging, niet geoorloofd is. Zo zullen gespecialiseerde en niet-gespecialiseerde advocaten elkaar soms cliënten toezenden, maar dat blijft incidenteel, en een dergelijke gang van zaken zou bij de rechterlijke macht op moeilijkheden stuiten.

U wilt mij dus wel verontschuldigen, dat ik mij verder alleen met de rechterlijke macht bezig houd. Maar dat is al daarom nuttig, omdat het vraagstuk mede van belang kan zijn voor de vraag, of ook in dit opzicht tegemoet kan worden gekomen aan de tegenwoordig zo veelvuldig op de magistratuur geuite kritiek.

Ik zal nu eerst het terrein verkennen, en nagaan, of er al specialisatie bestaat. Het blijkt, dat dit inderdaad het geval is; vooral door toedoen van de wetgever. Drabbe heeft in een artikel in R.M. Themis de door de wetgever gecreëerde specialismen vrijwel volledig geïnventariseerd⁽³⁾ en ik volsta er mee, in dit opzicht naar dat artikel te verwijzen. Kort samengevat kan men constateren, dat de wetgever op tweeërlei wijzen specialisme heeft ingevoerd, te weten hetzij door de beslissing

over een bepaald soort zaken op te dragen aan colleges, die buiten de rechterlijke macht in engere zin vallen — zo b.v. de administratieve rechter, de sociale verzekeringsrechter, de militaire rechter, de Commissie van Beroep voor het Bedrijfsleven en, fiscaal, de Tariefcommissie — hetzij door de beslissing over een bepaald soort zaken bij uitsluiting op te dragen aan een of meer daartoe aangewezen colleges in de rechterlijke macht zelf — zo b.v. de overige belastingzaken, de Kinderzaken, de economische zaken, de pachtzaken, met name in appèl, een deel van de octrooi- en merkenzaken en geschillen over de overheidsaansprakelijkheid voor bezettingshandelingen.

Het is mij opgevallen, dat er weinig methodiek in deze regelingen is te vinden en ik zou dit met twee voorbeelden willen toelichten. In de eerste plaats noem ik de controle door de Hoge Raad. Men zou verwachten dat deze bij de eerste categorie (colleges buiten de rechterlijke macht in engere zin) zou ontbreken, daargelaten de vraag in hoever dit wenselijk is. Toch is die controle daar bijvoorbeeld ingesteld ten aanzien van bepaalde beslissingen van de Centrale Raad van Beroep. Daarentegen zou men de controle bij de tweede categorie (bij de wet aangewezen colleges of rechters, die al tot de rechterlijke macht behoren) altijd verwachten. Maar daar onbreekt zij weer nu en dan, zo b.v. in pachtzaken en in de Belemmeringenwet Privaatrecht, behoudens dat soms nog cassatie in het belang der wet mogelijk blijft.

In de tweede plaats noem ik de aanwijzing van de speciale rechters in de rechterlijke macht. Nu eens worden die rechters door de Kroon of de Minister aangewezen, en dan weer kan het college zelf bepalen, welke leden uit zijn midden aan de berechting van de gespecialiseerde zaken zullen deelnemen. Men krijgt de indruk, dat de regeling soms van het toeval afhangt en dat hierbij niet een vast systeem wordt gevolgd. Ik laat dan nog daar, dat meermalen gemakshalve alle leden of vrijwel alle leden van een college voor de berechting van de desbetreffende bijzondere zaken (b.v. economische zaken) worden aangewezen of voorgedragen, hetgeen het specialisme eigenlijk tot een farce maakt.

Daarnaast worden, los van enige wettelijke regeling, ook bij enkele colleges speciale leden voor de behandeling van een bepaald soort zaken (b.v. onteigeningszaken) aangewezen. In beginsel gebeurt dit ook bij de Hoge Raad⁽⁴⁾. Maar dat steunt op interne regelingen en levert dus geen vast systeem op.

Dit is de huidige situatie. En zo kom ik nu tot de vraag, of specialisatie nodig is, gelijk vrij algemeen wordt aangenomen, en zo ja, hoe en in hoever die kan worden bereikt.

Ik wil daarbij één aspect vooropstellen. Wat moet prevaleren: de all-round rechter of de gespecialiseerde rechter? Of, anders uitgedrukt en vrij ontleend aan Croon⁽⁵⁾: welke rechter kan zijn functie het nuttigst uitoefenen, de rechter die van alles iets afweet of de rechter die van weinig veel weet? Ik voor mij ben van mening, dat in de eerste plaats aan een rechter de eis

moet worden gesteld, dat hij het recht kan hanteren, een kritische geest en gevoel voor rechtvaardigheid heeft, en wijs en objectief is ⁽⁶⁾. Primair moet van een rechter worden verlangd, dat hij door zijn opleiding een brede kijk op het recht heeft gekregen en met het recht kan omspringen. Hij behoeft niet prima vista alle hem voorgelegde problemen te kunnen oplossen, maar hij moet weten, langs welke weg hij de oplossing kan vinden, daarbij voorgelicht door deugdelijke processtukken en goede pleidooien, die hem wegwijs maken en waaraan hij gegevens kan ontfangen, hoe hij naar de oplossing van het hem voorgelede geschil kan zoeken.

Er bestaat trouwens gevaar, dat de gespecialiseerde rechter de zo nodige wijde blik verliest en daardoor bij de beoordeling van zaken van een gemengd karakter, waarbij dus tevens andere rechtsgeschillen moeten worden beslecht, te weinig aandacht aan die andere geschillen besteedt, of daarvoor geen belangstelling, of zelfs daarvan te weinig begrip heeft. Ik onderschrijf dan ook de uitslating van Hijmans van den Bergh in zijn voorzittersrede in onze tien jaar geleden gehouden vergadering over het beeld van de huidige Nederlandse jurist en over de nodige band tussen kennis en geschiktheid, zijn uitslating namelijk, dat er gevaar voor vernauwing van de gezichtskring van de deskundige rechter bestaat en dat daaruit een ongewilde partijdigheid kan voortvloeien, zodat hij de beste rechter achtte de ondeskundige rechter met begrip ⁽⁷⁾.

Hiermede wil ik niet zeggen, dat ik voor mij specialisme verwerp en tegen de stroom wil ingaan. Het in het congres te Rome geciteerde gezegde: « A good judge is a man who is able to give a sound opinion upon matters he understands nothing about » ⁽⁸⁾, vind ook ik sterk overdreven. Maar wel meen ik op grond van hetgeen ik naar voren bracht, dat specialisme uitsluitend een aanvullende functie kan hebben, en dat specialisme alleen aan de orde mag komen, voor zover het niet in strijd komt met de primair door mij verdedigde beginselen.

Voor mijn verder betoog moet ik nu een onderscheid gaan maken tussen specialisatie van de strafrechter, waarom al tientallen jaren wordt geroepen ⁽⁹⁾ en andere specialismen.

Voor wat betreft de specialisatie in het strafrecht, moet ik constateren, dat de huidige situatie inderdaad niet bevredigend is, en dat het uiten van de wens, dat de strafrechter gespecialiseerd zal zijn, volkomen verklaarbaar is. De verschillende colleges buiten beschouwing gelaten, waar het anders toe gaat, komt het herhaaldelijk voor, dat voor de strafkamer worden aangewezen raadsheren en rechters, die toevallig daarvoor aan de beurt zijn, zonder dat voldoende wordt gelet op geschiktheid en belangstelling voor strafzaken ⁽¹⁰⁾. Zo fungeren er nu en dan raadsheren en rechters in de strafkamers, die voor strafzaken weinig interesse hebben en hun werk soms zelfs met tegenzin verrichten. Zij zien dan uit naar de dag, dat zij weer van het « strafwerk » zullen bevrijd zijn. Daar de pers en het publiek hiervan wel iets zullen bemerken, kan uit de houding van deze rechters kritiek voortvloeien.

Ik acht het dan ook wenselijk, dat de leden van de strafkamer, evenals die van de belastingkamers, en de Kinderrechter ⁽¹¹⁾ door de Minister worden aangewezen; uiteraard door de Minister van Justitie, en dat hetzelfde geschiedt met de Politierechter en de Rechter-Commissaris in strafzaken. En deze aanwijzing zou dan niet automatisch aan de hand van degene die aan de beurt is, moeten plaatsvinden, maar daarbij zou er op moeten worden gelet, of de aan te wijzen rechter belangstelling en toewijding voor strafzaken heeft en

als mens voor dit werk geschikt is. Een afzonderlijke vooropleiding acht ik, hoewel gewenst, niet bepaald nodig; een aangewezen die de capaciteiten bezit welke ik noemde, zal zich uit zichzelf zo nodig alsnog gaan verdiepen in de bij-wetenschappen die voor een goede vervulling van het ambt van strafrechter van belang zijn, en ook de door mij nog nader te bespreken cursussen volgen.

Bovendien komt de aangewezen in een kamer met collega's, die met de speciale problemen van het strafrecht al vertrouwd zijn. Behalve van zelfstudie kan hij dus van hen veel leren, en zal hij, mede door de routine, spoedig gelijkwaardig aan hen zijn. Voorts zou de aanwijzing, behoudens voor wat wellicht de Rechter-Commissaris betreft, voor tenminste vier jaren moeten geschieden.

Ook bij benoemingen ter voorziening in een vacature in één van deze functies zou er op moeten worden gelet of de gegadigde de door mij nodig geachte belangstelling en toewijding heeft voor het werk, waarmee hij zich vermoedelijk in het begin van zijn nieuwe loopbaan zal moeten bezig houden.

Een definitieve splitsing tussen strafrechters en civiele rechters acht ik onnodig, en zelfs ongewenst. Al is er geen bezwaar, dat iemand die zich speciaal tot strafzaken voelt aangetrokken in de strafkamer blijft ⁽¹²⁾, toch moet het mogelijk zijn, na een zekere tijd van kamer te veranderen. Ik ben het dan ook niet eens met Muller, dat de strafrechter a priori minder geschikt is voor de civiele rechtspraak en omgekeerd ⁽¹³⁾. Zo'n splitsing bestaat ook elders niet.

Ik wil in dit verband ook enkele woorden wijden aan de militaire rechter, omdat in discussie is, of deze een gespecialiseerde rechter moet blijven. Zonder dat ik mij verder over de voor- en nadelen hiervan zal uitslatingen, merk ik wel op, dat een afzonderlijke militaire rechter ook in mijn standpunt past. De militairen vormen een groep, waarvan de leden aan verschillende eigen normen zijn onderworpen, welke normen niet voor niet-militairen gelden. Die normen zijn ook van invloed bij de beoordeling van commune strafbare feiten.

Dat deze feiten worden berecht door rechters die, anders dan de gewone rechter, van die specifieke normen op de hoogte zijn, acht ik volkomen acceptabel, en zelfs gewenst.

Met de andere specialismen ligt het veel moeilijker, mede doordat bestaande wetten in steeds sneller tempo worden gewijzigd, de jurisprudentie steeds omvangrijker wordt, er steeds meer met geheel nieuwe, en dikwijls ingewikkelde rechtsverhoudingen en maatschappelijke verhoudingen moet worden rekening gehouden, en de huidige wetgeving meermalen vrij onbegrijpelijk is, ja zelfs soms in strijd komt met andere wetsvoorschriften. ⁽¹⁴⁾ Dit heeft tengevolge, dat de tegenwoordige rechter herhaaldelijk veel meer studie, en dus veel meer tijd aan een zaak moet besteden dan vroeger, om tot een verantwoorde beslissing te komen. En tijd is iets, waarover de meeste rechters slechts in beperkte mate beschikken. ⁽¹⁵⁾ Met het oog hierop zouden eigenlijk verschillende colleges moeten worden uitgebreid, maar dat is een utopie, en wij moeten van de werkelijkheid uitgaan.

Op grond van de door mij genoemde omstandigheden moet toch naar een oplossing worden gestreefd, waardoor in zekere mate specialisme wordt ingeschakeld, temeer, omdat het onbevredigend is, dat een deskundig advocaat tegenover zich ziet een rechter, die op dat terrein minder of niet thuis is. ⁽¹⁶⁾ Een Engels advocaat, met wie ik eens over deze situatie sprak, reageerde

zelfs met de woorden « Dan is er toch geen fair trial ».

Nu doet zich dit probleem vooral bij de kleinere Rechtbanken voor. In de grotere Rechtbanken zijn al dikwijls specialisten opgenomen en is er ook minder bezwaar, bij een specialistische vacature naar een andere specialist op hetzelfde gebied uit te kijken. Maar bij de kleinere Rechtbanken, en ook bij de kleinere Hoven is dit niet mogelijk. Elke algemene regeling op dit gebied zou dus discriminerend voor de kleinere Rechtbanken en Hoven kunnen werken.

En wat te denken van de President, rechtsprekende in kort geding? Hij moet zich letterlijk van alles op de hoogte stellen, zij het summier, al krijgt hij natuurlijk routine.

Drabbe heeft de oplossing voor de kleinere colleges hierin gezocht dat er rondreizende specialisten komen in diër voege, dat een gespecialiseerde rechter tevens tot plaatsvervanger van andere Rechtbanken wordt benoemd om aldaar de zaken te behandelen waarin hij deskundig is.⁽¹⁷⁾ Maar deze oplossing komt mij weinig aantrekkelijk voor. Daargelaten of zo'n gespecialiseerde rechter door zijn verdere werk bij zijn eigen Rechtbank niet al zo bezet is, dat hij geen gelegenheid heeft, ook nog werk bij andere Rechtbanken te verrichten, zou zo'n rondreizend plaatsvervanger elders een vreemde eend zijn. In zaken met gemengd karakter, die in een college van drie zouden worden beslist, zou men onwennig aan elkaar zijn, en zou het ook dikwijls moeilijk zijn een tijdstip voor Raadkamer en zelfs voor de behandeling af te spreken.

Hijmans van den Bergh heeft er op gewezen, dat de ondeskundige rechter zich kan laten voorlichten door vaklieden.⁽¹⁸⁾ Maar terecht heeft Verpaalen onlangs toegelicht, dat in dit systeem het gevaar schuilt, dat de deskundigen dan de dienst gaan uitmaken en dat in wezen zij, en niet de rechters zelf beslissen.⁽¹⁹⁾ En dit gevaar zal toenemen, naar mate de rechter zelf minder deskundig is, over minder tijd beschikt en meer overbelast is.

Voor mij heb ik in mij laten omgaan, of er mogelijk een oplossing zou kunnen worden gevonden in het toevoegen aan ieder college van een of meer wetenschappelijke ambtenaren, om beslissingen op specialistisch terrein voor te bereiden, zoals ook wel in enkele andere landen geschiedt.⁽²⁰⁾ Zij zouden althans meer tijd ter beschikking hebben. Maar daargelaten of dit financieel haalbaar zou zijn, stuit dit hierop af, dat er te veel specialisten zijn.⁽²¹⁾

Ik zie dan ook maar één oplossing om op bevredigende wijze te laten beslissen over gespecialiseerde zaken, welke door de wetgever niet aan de rechterlijke macht onttrokken zijn noch aan bepaalde colleges uit de rechterlijke macht zijn opgedragen. En die oplossing bestaat hierin, dat zowel voor rechters als voor hen, die zich voorstellen naderhand tot de rechterlijke macht toe te treden, waaronder met name de rechterlijke ambtenaren in opleiding, bijzondere cursussen worden gegeven over specialistische onderwerpen, en dat zij, die in die onderwerpen belang stellen, gelegenheid krijgen daaraan deel te nemen. Dit geldt vanzelfsprekend ook voor speciale voor de strafrechter nodige of gewenste cursussen. Ook in andere landen gaat het deze kant op.⁽²²⁾

Al moet ik constateren, dat ik in dit opzicht niets nieuws naar voren breng, omdat dergelijke cursussen al meerdere jaren in Nederland worden gegeven, zo doet het mij toch genoegen, dat mijn beschouwingen mij tot de slotsom hebben gebracht, dat wij op de goede weg zijn. Terecht heeft de Belgische hoogleraar Fettweis opgemerkt: « Le magistrat doit avoir la pos-

sibilité d'approfondir certains secteurs d'études, d'acquiescer une spécialisation souhaitée »⁽²³⁾

Laten wij dus langs deze weg voortgaan. En moge het Ministerie er op toezien, dat iedere rechter voldoende tijd heeft om de door hem gewenste cursussen te volgen, en moge er door middel van uitbreiding van het college tijdig worden ingegrepen, wanneer ten gevolge van het bezoeken van cursussen overbelasting dreigt te ontstaan.

Deze oplossing acht ik ook beter dan dat zo veel mogelijk gespecialiseerde zaken aan de gewone rechters worden onttrokken.

Het ligt buiten mijn competentie mij af te vragen, of, en zo ja in hoever daarnaast ook de universitaire opleiding moet worden gewijzigd.

En al kan de aanwijzing van civiele specialisten voor de behandeling van de zaken waarin hij deskundig is beter aan het college worden overgelaten, zo kan in bepaalde gevallen toch de specialistische kennis van een gegadigde ook bij benoemingen een rol spelen. Maar steeds moet worden bedacht, dat onder alle omstandigheden de beste rechter, al is hij niet gespecialiseerd, de voorkeur moet hebben boven een minder goede, gespecialiseerde rechter. De aan een rechter te stellen algemene eisen moeten primair blijven. Ik betwijfel of dit in de desbetreffende in het congres te Rome aangenomen resolutie wel voldoende in het oog is gehouden.⁽²⁴⁾

Ik heb de vergadering reeds geopend en stel dus nu de vandaag te behandelen preadviezen aan de orde.

(1) Zie voor Nederland o.m. Muller in Maandblad Be-rechting en Reclassering 1947, pag. 241 v.v.; Rombach in « Straffen en helpen », pag. 322 v.v.; Drabbe in R.M. Themis 1963, pag. 113 v.v.; en voor België o.m. Léon Cornil, Nouvelles, Procédure pénale I, Introduction, pag. 85; van Geyt in het Rechtskundig Weekblad 1946-47, kolom 417 v.v.; Dumon in het Rechtskundig Weekblad 1951-52, kolom 1105 v.v.; Janssen (voor economische zaken) in het Journal des Tribunaux 1959, pag. 325 v.v., en Fettweis in het Journal des Tribunaux 1960, pag. 221 v.v.

(2) Zie voor dit congres het daarvan opgemaakte verslag, en wel het eerste deel, verder door mij te noemen Congres I.

(3) R.M. Themis 1963, pag. 114 en pag. 129-132.

(4) In Joegoslavië is specialisatie voor rechters in het hoogste Gerechtshof zelfs voorgeschreven (zie Congres I résumé pag. 163 en 164 sub 1 slot).

(5) Adv. Blad 1953, pag. 201.

(6) Aldus ook Marion, Congres I, pag. 92-93; de Mattia, Congres I, pag. 303 en Dumon, Congres I, pag. 557. Vgl. ook wijlen Minister Donker in de Memorie van Antwoord aan de Eerste Kamer over wetsontwerp 525, pag. 66 en 71.

(7) Handelingen Ned. Jur. Ver. 1957, II, pag. 8.

(8) Heiberg in Congres I, pag. 574.

(9) De vereniging voor strafrechtspraak was reeds in 1930 van oordeel, dat de strafkammers gespecialiseerde strafrechters moesten bevatten. Hieraan werd toegevoegd, dat deze rechters dan tevens de familierechtelijke zaken zouden kunnen behandelen (Zie N.J.B. 1930, pag. 558 v.v.).

(10) Ook Carsau bestrijdt zulk een aanwijzing bij toerbeurt. Hij noemt niet-specialisatie zelfs — m.i. ten onrechte — een anachronisme (zie Congres I, pag. 212, noot 33).

(11) Zie art. 58a R.O.

(12) Op dit facet wijst ook de Mattia. Zie congres I, pag. 306.

(13) Maandblad Berechting en Reclassering 1947, pag. 241. Overeenkomstig mijn opvatting: Dumon, Congres I, pag. 557. Hij liet zich zelfs uit, dat er nooit een 100% civiele zaak of een 100% strafzaak bestaat.

(14) Zie o.m. Dumon in Rechtskundig Weekblad 1951/52, kolom 1112.

(15) Hierop wijst ook Carsau (zie Congres I, pag. 212, noot 33).

(16) Zie te dezen Drabbe, R.M. Themis 1963, pag. 117, en ook Carsau, Congres I, pag. 212, noot 33. Niettemin is

onder alle omstandigheden een goede voorlichting door een gespecialiseerd advocaat van groot nut (vgl. De Savornin Lohman, adv. blad 1928, pag. 9.)

(17) R.M. Themis 1963, pag. 136 v.v.

(18) Handelingen Ned. Jur. Ver. 1957, II pag. 8.

(19) Adv. Blad 1967, pag. 244 v.v.

(20) Zo bv. in de Verenigde Staten van Noord-Amerika.

(21) Men lette op de roep om verkeersrechters (reeds in N.J.B. 1940, pag. 170 en 405 door van Essen), en om arbeidsrechters. Daarnaast is ook speciale kennis gewenst in zaken betreffende het familierecht, het recht van de industriële eigendom, het recht omtrent onverdeelde boedels, het vervoersrecht, het verzekeringsrecht, het faillissementsrecht, het internationaal privaatrecht, enz. In België komt zelfs een speciale beslagrechter voor alle beslag procedures.

(22) Zie bv. Unterholzner (voor Duitsland) in Congres I, pag. 97 v.v.; de Mattia in Congres I, pag. 284, v.v.; Charles (voor België) in Congres I, pag. 516 en Costello (voor Engeland) in Congres I, pag. 566.

(23) Journal des Tribunaux 1960, pag. 223. Zie ook de Mattia, Congres I, pag. 303, die specialisatie la «phase ultérieure de perfectionnement» noemt. Ook Fettweis spreekt in Journal des Tribunaux 1960, pag. 223, van «perfectionnement».

(24) Zie Congres I, pag. II, III en V (4e resolutie).

Naar een nieuwe Regionale Structuur in België ?

De jongste geschiedschrijving heeft de sociaal-economische achtergrond van de Vlaamse beweging onderstreept⁽¹⁾. Wat voor de meesten in de 19^e eeuw een romantische taalbeweging bleek te zijn, is in anno 1967 onmiskenbaar het fundamenteel vraagstuk van de verhoudingen tussen de Vlaamse en de Waalse gemeenschap geworden.

De Belgische unitaire staat droeg in 1830 al de kiemen van een geleidelijk ontbindingsproces in zich. Naar Napoleontisch patroon werd een streng unitaire staatsstructuur opgebouwd met de kennelijke bedoeling het land politiek, economisch en cultureel tot een geheel te maken. De taalhomogeniteit, die door de geleidelijke verfransing van de brede volkslaag moest tot stand komen, kwam van 1860 af in het gedrang en is uiteindelijk door het algemeen stemrecht en de veralgemeende schoolplicht verdwenen. De economische bewustwording op regionaal vlak heeft sedert de tweede wereldoorlog vooral aan de verhouding tussen Vlamingen en Walen een regionale betekenis gegeven.

Deze verschuiving van de taalfactor naar een regionale problematiek legt meteen de hoofdthema's van de hedendaagse Belgische politiek vast: moet het Land een federale staatsstructuur krijgen; zo neen, moeten de provincies al dan niet de grondslag van de staatsstructuur blijven vormen?

De klassieke federale staatsstructuur lijkt mij ondenkbaar in België. In een federale staat met twee deelstaten — Vlaanderen en Wallonië — zullen de interne spanningen blijven voortbestaan omdat de politieke strijd dagelijks de confrontatie tussen de belangen van beide groepen voor gevolg zal hebben. Een federale structuur met drie deelstaten — Wallonië, Vlaanderen en de Brusselse agglomeratie — maakt van de hoofdstedelijke kern de scheidsrechter tussen de beide taalgemeenschappen en behoort uiteraard evenmin tot de mogelijkheden.

De vraag kan worden gesteld of al dan niet van de provinciale indeling van het land moet worden uitgegaan? Kunnen de provincies als zodanig behouden blijven in een minder strak unitair verband, mits bepaalde decentralisatie- en deconcentratie maatregelen worden genomen?

De Regering heeft ter zake blijkbaar een beslissing genomen aangezien de Minister van Openbare Werken in het Parlement zijn bedoeling te kennen heeft gegeven de artikelen 6 en 7 van de wet van 29-3-1962 inzake Stedebouw en Ruimtelijke Ordening toe te passen door het instellen van één regionale commissie van advies per provincie⁽²⁾. Hieruit mag worden afgeleid, dat de provincies ook de grondslag voor de regionale expansie zullen uitmaken, aangezien het ene moeilijk los van het andere kan worden gedacht.

Is een zodanig standpunt verantwoord?

Op 20 november 1961 heeft de heer Spinoy, Minister van Economische Zaken en Energie, het advies gevraagd van de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven over het eerste verslag dat hem ten behoeve van het Ministerieel Comité voor Economische Expansie en Regionaal Beleid door het Comité voor Streekontwikkeling was overgemaakt. Dit Comité, hoofdzakelijk een technisch comité, dat geen adviserend karakter had wat de privé-sector betreft, werd voorgezeten door de Kabinetschef van de Minister van Economische Zaken en Energie en bestond vooral uit afgevaardigden van de Ministers en van de Administratie. Enkele ter zake gespecialiseerde personen uit de industriële en syndicale kringen werden uitgenodigd in hun persoonlijke naam aan de werkzaamheden deel te nemen⁽³⁾.

In voormeld verslag gaat het Comité voor Streekontwikkeling uit van de overweging dat de verschillende instrumenten van het regionaal economisch beleid dezelfde werkingsfeer moeten hebben om ten volle doeltreffend te zijn.

De economisch basisgewesten waarop de streekontwikkeling moet kunnen worden georganiseerd zouden met inachtneming daarenboven van de taalproblemen als volgt worden afgebakend:

In het Noorden:

— westelijke streek: de provincies Oost- en West-Vlaanderen;

— oostelijke streek: Antwerpen, Limburg en eventueel Leuven.

In het Centrum:

— de streek van Brussel, met een eventueel gewijzigd arrondissement.

In het Zuiden:

— oostelijke streek: Luik, Luxemburg en een deel van Namen;

— westelijke streek: Henegouwen, Tussen Samber-en-Maas en Nijvel.

Naar de mening van het Comité ging het in casu om een afbakening waarvan sommige grenzen nog moesten worden gepreciseerd, onder andere wat betreft de arrondissementen Leuven, Aalst, Nijvel en de provincie Namen. Grosso modo stemmen die onderverdelingen overeen met een zekere administratieve, economische en financiële decentralisatie die thans bestaat wat het Ministerie van Economische Zaken en de Nationale Maatschappij voor Krediet aan de Nijverheid betreft.

In zijn merkwaardig advies uitgebracht begin 1962 ingevolge de aanvraag van Minister Spinoy, stipt de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven met reden aan, dat, wat de doelstellingen der streekontwikkeling betreft, met de regionale optiek welbewust en systematisch rekening moet gehouden worden bij de formulering van de doelstellingen en de aanwending van de middelen van het economisch beleid.

Het op streekontwikkeling gericht beleid streeft twee, onderling afhankelijke, essentiële doelstellingen na : op het vlak van de geografische ruimte zorgen voor de meest doeltreffende aanwending van de beschikbare hulpbronnen — of, in economische termen, een optimale verhouding bereiken tussen de globale kosten (collectieve en privé-kosten) en het voorgebrachte nut — en meer nog : er voor waken dat het resultaat van deze actie de welvaart verspreidt over alle streken en bij de bevolkingen der onderscheiden streken geen te grote verschillen in levensstandaard doet ontstaan.

Deze actie moet dus gevoerd worden op de verschillende gebieden waardoor het welvaartsniveau van een streek wordt bepaald, namelijk het groeipercentage, het bedrag en de verdeling van het inkomen, de werkgelegenheid, de mobiliteit, de migratiebewegingen, de economische, sociale en intellectuele infrastructuur.

Het zal de taak van het economisch beleid zijn voor ieder van deze gebieden zoveel mogelijk geschikte normen te bepalen.

De Raad wijst er ook tevens op, dat een op streekontwikkeling gericht beleid slechts deugdelijk kan genoemd worden indien daarbij de gewesten waarom men zich bekommert gesitueerd worden in de ruimere afmetingen van de verschillende kaders, nationale en internationale, binnen dewelke zij komen te liggen. Dit geldt in het bijzonder voor een land als België, met een zozeer voor het buitenland openstaande economie.

Inzake afbakingsbeginselen geeft de Raad evenwel toe dat met betrekking tot de afbakening van economische gewesten veel criteria in aanmerking kunnen worden genomen, met het gevolg dat de keuze door het politiek gezag noodzakelijk gedeeltelijk een prognose is met het oog op de toekomstige economische evolutie van het land.

Betreffende de afbakening van de economische streken kon geen overeenstemming in de Raad worden bereikt : een deel van de leden gaf de voorkeur aan de provinciale indeling ; een minderheid sloot zich aan bij het Verslag van het Comité voor Regionale Expansie, dat de indeling van het grondgebied in 5 economische streken vooropstelde.

Naar het oordeel van laatstgenoemden zouden de economische basisgewesten waarop de streekontwikkeling moet kunnen worden georganiseerd, met inachtneming eveneens van de taalproblemen, moeten afgebakend worden als volgt :

In het Noorden :

- westelijke streek ;
- oostelijke streek.

In het Centrum :

- de streek van Brussel (met een eventueel gewijzigd arrondissement).

In het Zuiden :

- oostelijke streek ;
- westelijke streek.

In recente merkwaardige wetenschappelijke bijdragen, hebben het « Séminaire de Géographie de l'Université de Liège » onder leiding van Prof. J.D. Sporck (1966) en het « Institut Wallon de Développement Economique et Social de l'Aménagement du Territoire » — de heer R. Hatyat — duidelijk gemaakt, dat er in België vijf regionale metropolen zijn : Brussel, Antwerpen, Liège, Gent en Charleroi ⁽⁴⁾.

Volgens Prof. Sporck kunnen voornoemde centra en hun uitstralingszones als volgt in een tabel duidelijk gemaakt worden :

Polen	Bevolking van de agglomeraties (5) of centra	Bevolking van de gepolariseerde zone (— het centrum)	Totale bevolking van de zone	Totale gepolariseerde zone in % van het centrum
Brussel	1.100.000	2.823.636	3.923.636	256
Antwerpen	750.000	960.702	1.710.702	228
Liège	550.000	668.668	1.218.668	243
Gent	350.000	1.465.264	1.815.264	518
Charleroi	250.000	402.049	652.049	260
Totaal	3.000.000	6.320.319	9.320.319	—

(6)

Het door Brussel gepolariseerde deel van het nationaal grondgebied op het vlak van de concurrentie met de andere grote agglomeraties, is indrukwekkend : de hoofdstad slaagt erin haar aantrekkingszone tussen die van Antwerpen en Liège, Liège en Charleroi, Charleroi en Gent te doen inwerken, terwijl ze bijna erin geslaagd is tussen de zones van Gent en Antwerpen in te dringen. Deze zone waarvan het patroon herinnert aan dat van de kaart van Italië, strekt zich uit van het westen naar het oosten in het noordelijk deel en in de vorm van een zeer lange laars naar het zuiden toe tot het zuidelijk uiteinde van de Ardennen. Op deze oppervlakte leeft een bevolking bijna gelijk aan de helft van die van het land, wat werkelijk het leeuwenaandeel kan worden genoemd. Men ziet dadelijk in dat zulks van aard is tot gevaarlijke spanningen op regionaal vlak aanleiding te geven.

Inzake regionale expansie en ruimtelijke ordening zouden vijf streken te onderkennen vallen :

In het Noorden :

— streek Westen (Gent met secundaire centra Kortrijk, Oostende, Brugge, Aalst). Ongeveer 2.200.000 inwoners ;

— streek Oosten (Antwerpen, met secundaire centra Sint-Niklaas, Mechelen, Turnhout, Leuven, Hasselt). Ongeveer 2.800.000 inwoners.

In het Centrum :

— Brussel en agglomeratie. Ongeveer 1.700.000 inwoners.

In het Zuiden :

— streek Oosten (Liège, met als secundaire centra Verviers, Namur, Zuid-Luxembourg). Ongeveer 1.600.000 inwoners.

— streek Westen (Charleroi - La Louvière - Mons, met als secundaire centra Tournai en la Basse-Sambre). Ongeveer 1.300.000 inwoners.

De fundamentele vraag is, of het niet geraden voorkomt de grenzen van de regionale structuur inzake administratie, economische expansie en ruimtelijke ordening te doen samenvallen. Op economisch gebied kunnen twee of meer provincies weliswaar interprovinciale verenigingen vormen, maar hoe zal men o.m. een einde maken aan de huidige moeilijkheden tussen de provincie Antwerpen en de provincie Oost-Vlaanderen wat betreft de uitbreiding van de haven op de linkeroever van de Schelde, of de samenwerking verzekeren tussen de provincie Liège en de streek van Noord-Luxembourg, die volledig op Liège is ingesteld ?

In de optiek van de vijf streken, zou er in elke streek een gewestelijke ontwikkelingsmaatschappij bestaan. Qua financiering zouden kapitalen beschikbaar worden gesteld door de Staat, de Gemeenten van de betrokken streken en de privé-sector. Aan dergelijke ontwikkelings-

maatschappijen zou een ruime bevoegdheid worden verleend wat betreft infrastructuur, industrieparken, verlenen van financiële voordelen met het oog op de vestiging van industrieën enz.

Mijn eminente collega Prof. Vranckx heeft onlangs gepleit voor de instelling van een efficiëntere provinciale leiding, bestaande uit een bestendige deputatie en voorgezeten door een verkozen voorzitter die de werkelijke leiding van de provincie zou hebben, terwijl de Gouverneur zich tot zijn rol van regeringscommissaris zou beperken. Ik sluit mij ten volle bij die zienswijze aan wat de streken betreft voor zover deze ook bestuurlijke lichamen zouden worden in de plaats van de provincies.

Het hiervonengaande is enkel een bijdrage tot het debat over het probleem van de toekomstige rijksstructuur. Het is niet bedoeld als een definitieve stellingname.

Het is evenwel de hoogste tijd concrete maatregelen uit te werken indien men de groeiende malaise wil bijleggen.

Uitgaande van de overweging dat anno 1967 de Belgische staatsstructuur van 1830 in vele opzichten verouderd en ondoelmatig is gebleken, moet naar een nieuwe formule worden uitgekeken, niet noodzakelijk naar het voorbeeld van Zwitserland of van de Verenigde Staten van Amerika, maar dan beslist een structuur die de taalgemeenschappen en de regionale realiteit eerbiedigt.

De harmonische verhouding tussen de gemeenschappen moet worden verzekerd. Ik ben geen voorstander van een Provinciale Senaat. Het systeem dat de Ronde Tafel heeft uitgedacht — de zogenaamde artt. 3 bis en 38 bis — lijkt me een deugdelijk systeem op voorwaarde

dat het van algemene toepassing wordt gemaakt en niet alleen zou gelden voor bepaalde materies ter bescherming van een zogenaamde minderheid. Overleg tussen de gemeenschappen moet noodzakelijk op parlementair vlak geschieden.

*Prof. Robert SENELLE,
Hoogleraar aan de Rijksuniversiteit Gent*

(1) Prof. Dr. Theo Luyckx — Geschiedenis van de Economische Bewustwording in Vlaanderen — 1967 — De Nederlandse Boekhandel.

(2) Kamer van Volksvertegenwoordigers — Beknopt Verslag — Vergadering van 22 maart 1967 — blz. 610.

(3) Comité voor Streekontwikkeling. Eerste verslag overgemaakt aan de Minister van Economische Zaken en Energie ten behoeve van het Ministerieel Comité voor Economische Expansie en Regionaal Beleid, Brussel 3 november 1961.

(4) J. Sporck — «Hiérarchie des Villes et leur structuration du réseau» — Nationale Commissie voor de Ruimtelijke Ordening — Brussel — 1966.

N. Hatyat — «Schéma théorique d'un réseau de polarisation» — Cahiers d'urbanisme nr. 54-55 — 1966.

(5) Voor de bevolking van de agglomeraties zijn vrijwillig approximaties opgegeven eerder dan preciese cijfers, vermits het thans onmogelijk is over een officiële of min of meer degelijk bepaalde afbakening van deze agglomeraties te beschikken. Men heeft nochtans getracht waarden te nemen die beantwoorden aan een tamelijk gelijkaardige opvatting in de vijf gevallen.

(6) De bevolkingen zijn die van 1964. De totale bevolking van het Rijk bedroeg op die datum 9.428.100 personen. Het verschil is toe te schrijven aan zones die de aantrekkingskracht ondergaan van buiten het nationaal grondgebied gelegen polen, nl.: 100.928 inwoners van westelijk Henegouwen aangetrokken door Rijsel, en 7.493 inwoners aangetrokken door Aken.

PROF. BARON EMIEL VAN DIEVOET †

Het is een tragische omstandigheid dat wij in dit laatste nummer van onze 30e jaargang, waaraan wij een feestelijk karakter hadden willen geven, genoopt zijn de nagedachtenis te herdenken van Prof. Baron Emiel Van Dievoet, die ons op 24 juni 1967, op 81-jarige leeftijd, is ontvallen.

Met Prof. Baron E. Van Dievoet verliest de Vlaamse Rechtsbeweging één van haar grootste figuren, een man van buitengewone wetenschappelijke bekwaamheid, een onverdroten werker, een helder en scherp verstand en iemand die sedert jaren op de bres stond om de Vlaamse rechtswetenschap op een hoger peil te brengen.

Talrijk en zeer verscheiden zijn de gebieden waarop Prof. Van Dievoet zich heeft bewogen. Auteur van vele belangrijke studiën over het burgerlijk recht en gevierd civilist was hij tevens één van de meest gewaardeerde specialisten op het terrein van het verzekeringswezen.

Zowel over het staatsrecht en het sociaal recht als over het procesrecht en het strafrecht heeft hij geschriften gepubliceerd die het kenmerk dragen van veelomvattende kennis en grondig wetenschappelijk onderzoek. Aan het Universitair onderwijs zowel als aan de deontologie van de jurist heeft hij artikelen gewijd waar-

door nieuwe gedachten werden gezaaid. En hoeveel tijd en werkrecht heeft hij niet besteed aan de Vlaamse juridische terminologie en aan de vertaling onzer wetboeken. Dit alles, naast zijn leeropdrachten aan de Universiteit waaraan hij steeds zijn beste krachten heeft besteed, naast zijn veeljarige parlementaire werkzaamheid en naast zovele andere taken die hij steeds vervuld heeft met de hem eigen degelijkheid en nauwgezetheid.

Over het pachtrecht schreef hij meerdere belangrijke werken. Wanneer hij benoemd was tot Koninklijk Commissaris voor het verzekeringswezen, groeide het verslag dat hij opstelde uit tot een summa waarin alle vraagstukken die het verzekeringswezen aanbelangen, worden uitgediept op een wijze die niet geëvenaard werd.

Het boek dat door Prof. Van Dievoet werd uitgegeven in 1943 «Het Burgerlijk Recht in België en in Nederland van 1800 tot 1940» is een meesterwerk dat de vrucht is van een gans leven studie en denken en dat niet genoeg kan geprezen worden. Het heeft eenzelfde succes gekend in Nederland als in België.

Naast deze hoofdwerken verschenen nog een hele reeks geschriften op het gebied van staatsrecht en straf-

recht en zijn uitvoerig traktaat over het procesrecht dat verscheen in het « Repertoire Pratique de Droit Belge » onder het trefwoord « Compétence en matière civile et commerciale » is de beste en meest betrouwbare leidraad voor de oplossing van de meest delicate vraagstukken die voorkomen in de dagelijkse praktijk.

Eén van de doelstellingen waarvoor Prof. Van Dievoet zich met passie heeft ingezet is de Nederlandse vertaling van onze wetboeken en wetten. Sedert 1923 wanneer voor het eerst door de regering een Commissie werd opgericht om onze wetboeken te vertalen was Prof. Van Dievoet de spil ervan. Dit lastig en moeilijk werk heeft hem reusachtig veel tijd en inspanning gevraagd. Met taaie volharding heeft hij, samen met de overige commissieleden, geleidelijk dit onoverzienbaar werk doen voortschrijden en het is hoofdzakelijk aan Prof. Van Dievoet te danken dat wij thans eindelijk een officiële en volkomen rechtskrachtige tekst bezitten van onze grondwet, ons burgerlijk wetboek en ons strafwetboek.

Door zijn activiteit op dit gebied heeft Prof. Van Dievoet aan de Vlaamse rechtsbedeling een nooit genoeg te waarderen dienst bewezen.

Met de betreurde Prof. Meyers uit Leiden heeft hij zich rusteloos ingezet voor de toenadering tussen Noord en Zuid op het gebied van het recht en hij was steeds de ziel zowel van de officiële als van de officieuze commissies voor de vergelijkende studie van het recht in Nederland en in België.

Aan zijn professoraat bij de Katholieke Universiteit te Leuven heeft hij zich gegeven met een bijzondere geestdrift en vele generaties juristen werden door hem gevormd en bij dit alles had hij een aanzienlijk aandeel in de Parlementaire arbeid tijdens dewelke merkwaardige verslagen door hem werden uitgebracht.

Hij heeft achtereenvolgens de leiding gehad van 2 ministeriële departementen en hij ontwikkelde daarbuiten nog een zeer belangrijke activiteit op velerlei sociaal terrein.

Men kan zich moeilijk een rijker leven voorstellen dan dat van Prof. Van Dievoet en de Vlaamse rechtsbeweging heeft in hem een voorman verloren die haast onvervangbaar is.

Onlangs nog heeft heel de Vlaamse Rechtsgemeenschap er zich zozeer over verheugd dat deze uitzonderlijke verdiensten door het hoogste gezag in ons land werden erkend en dat Prof. Van Dievoet door Z.M. de Koning in de adelstand werd verheven en hem de titel van Baron werd verleend. Nooit is een zo hoge onderscheiding meer verdiend geweest.

Alle Vlaamse juristen treuren thans om het onherstelbaar verlies dat zij lijden door het heengaan van Prof. Baron E. Van Dievoet.

Het Rechtskundig Weekblad biedt aan zijn nabestaanden de uitdrukking aan van zijn innig medevoelen in hun leed.

De Redactie.

DE ALGEMENE VERGADERING VAN DE NEDERLANDSE JURISTENVERENIGING TE ZWOLLE

Ongeveer 350 juristen, waaronder een vijftal Belgen, hebben op vrijdag 23 en zaterdag 24 juni 1967 het jaarlijks kongres van de Nederlandse Juristen-Vereeniging bijgewoond. Het zijn twee aangename en bijzonder interessante dagen geworden. Aangenaam, omdat er een hartelijke en ontspannen sfeer heerste; interessant, omdat de preadviezen op een zeer hoog peil stonden en de toespraken en tussenkomsten de toehoorders van het begin tot het einde wisten te boeien. Dat dit alles slechts dank zij een uitstekende organisatie kon verwezenlijkt worden, spreekt vanzelf.

In zijn openingsrede behandelde de Voorzitter, Mr. C.H. Beekhuis, het probleem van de specialisatie in het recht, meer in het bijzonder ten aanzien van de rechterlijke macht. Spreker meende dat in de eerste plaats aan een rechter de eis moet worden gesteld dat hij het recht kan hanteren, een kritische geest en gevoel voor rechtvaardigheid heeft, en wijs en objectief is. De specialisatie mag niet leiden tot een miskenning van deze grondvereiste. De voorkeur van Mr. Beekhuis ging daarom uit naar een « allround » rechter die door bijzondere cursussen vertrouwd zou worden gemaakt met de gespecialiseerde onderwerpen. Wij zijn zo gelukkig de merkwaardige rede van Voorzitter Beekhuis in tegenwoordig num-

mer van het Rechtskundig Weekblad te kunnen publiceren.

* * *

Zoals in het vorig nummer van het Rechtskundig Weekblad aangekondigd werd, stonden twee belangrijke rechtsproblemen ter bespreking op de agenda. Het eerste betrof de vraag of de wettelijke aansprakelijkheid bij verkeersongevallen vervangen dient te worden door een stelsel van verzekering; het tweede onderwerp werd als volgt geformuleerd: « dient de wet regelen te geven omtrent het horen van belanghebbenden bij de totstandkoming van wetten, algemene maatregelen van bestuur en ministeriële beschikkingen? »

Twee uitvoerige preadviezen dienden tot uitgangspunt voor de discussie over het eerste onderwerp. Eén daarvan, opgesteld door Mr. A.R. Bloembergen, gaf aanleiding tot heftige reacties. Professor Bloembergen is namelijk voorstander van de afschaffing van de burgerlijke aansprakelijkheidsbepalingen bij ongevallen, maar hij wenst, in tegenstelling tot Professor A. Tunc, de bestaande regeling niet te vervangen door een stelsel van verplichte verzekering. Dit houdt in dat, zijns inziens, de slachtoffers enkel aanspraak zouden mogen maken op uitkeringen gegrond

op de bestaande sociale zekerheidswetten. De zakelijke vermogensschade komt in zijn plan niet voor vergoeding in aanmerking, indien het slachtoffer zelf geen vrijwillige verzekering daartegen heeft afgesloten. Tijdens de debatten werd dit stelsel voornamelijk op de volgende twee punten bekritiseerd. Ten eerste, de Nederlandse sociale zekerheidswetten, alhoewel die meer en beter gecoördineerde voorzieningen bevatten dan de Belgische, dekken de lichamelijke vermogensschade niet volledig. Daarenboven vertoont deze wetgeving « lekken », o.m. ten aanzien van de uitoefenaars van zelfstandige beroepen en hun familieleden. Ten tweede, de afschaffing van de vergoedingsplicht voor zaakschade en extra-patrimoniale schade achten velen niet alleen weinig realistisch, maar ook in strijd met het rechtsgevoel der verkeersdeelnemers. Bij de stemming bleek, dat Prof. Bloembergen zijn toehoorders niet had kunnen overtuigen. Slechts zeven congressisten (op een totaal van meer dan tweehonderd aanwezigen) stemden voor zijn plan.

Daar zoveel aandacht aan de ideeën van Prof. Bloembergen werd besteed, kwam het ontwerp-Tunc wat in de vergeethoek terecht. Niettemin toonde de stemming aan dat er in Nederland waardering voor de denkbeelden van de Parijse hoogleraar bestaat. Ongeveer vijftig stemmen — waaronder die van verschillende leden van de Hoge Raad en vele professoren — werden op dit ontwerp uitgebracht. Meer dan honderd zestig congresdeelnemers verworpen het echter.

Het preadvies van Mr. H.A. Bongers lokte minder kritiek uit dan dat van Prof. Bloembergen. Zijn studie vormt m.i. een uitstekend pleidooi voor het principiële behoud van de foutaansprakelijkheid. De aanhangers van een verzekeringsregeling, en ik reken mij daartoe, heeft Mr. Bongers waarschijnlijk niet kunnen overtuigen, maar zij zullen ernstig rekening moeten houden met de door deze preadviseur naar voor gebrachte feiten en argumenten. Mr. Bongers is ten andere geen voorstander van de status quo. Hij acht inderdaad belangrijke aanpassingen — o.m. met betrekking tot het regresrecht van risicodragers en verzekeraars — gewenst. Jammer genoeg heeft de preadviseur zijn lichte voorkeur voor een vorm van risico-aansprakelijkheid niet uitgewerkt.

Alhoewel de overgrote meerderheid van de congresdeelnemers zich tegenstander verklaarde van ontwerpen zoals door Tunc en Bloembergen voorgesteld, bleken velen toch voorstander te zijn van een fundamentele wijziging van het bestaande stelsel. Inderdaad, het was slechts met ongeveer 125 tegen 84 stemmen dat de vergadering besliste dat de wettelijke aansprakelijkheid bij verkeersongevallen volgens de hoofdlijnen van haar tegenwoordige regeling dient te worden gehandhaafd.

* * *

Op de tweede dag werd, zoals gezegd, het probleem behandeld of het gewenst is bij de voorbereiding van wetten,

Koninklijke besluiten en Ministeriële beschikkingen zgn. « hearings » te organiseren. De discussie over dit onderwerp was voorbereid door de preadviezen van Mr. W.J. Van Eykern, ambtenaar bij het Ministerie van Justitie, en Mr. G.E. Van Walsum, oud-burgemeester van de stad Rotterdam. Laatstgenoemde wees voornamelijk op de politieke wenselijkheid van deze hervorming, terwijl eerstgenoemde een nauwkeurig onderzoek instelde naar de technische verwezenlijkingsmogelijkheden ervan. Belangrijke principiële meningsverschillen bleken er bij de discussie niet te zijn, alhoewel sommigen van mening waren dat langdurige « hearings » de besluitvaardigheid van parlement en regering nadelig kunnen beïnvloeden. De meesten waren echter vóór de hervorming, daar zij hierin een middel zien om de enigszins vertroebelde betrekkingen tussen de openbare gezagsdragers en de rechtsonderhorigen te verbeteren. De gedachtenwisseling had daarom voornamelijk betrekking op de uitwerking van dit beginsel. Een ruime meerderheid besliste dat het horen van belanghebbenden bij de voorbereiding van wetten weliswaar vaak wenselijk is, maar dat de invoering van een wettelijke verplichting dienaangaande op grondwettelijke bezwaren stuit. De vergadering gaf er daarom de voorkeur aan dat de Tweede Kamer zelf in haar reglement van orde zou bepalen wanneer er hoe dergelijke « hearings » moeten plaatsgrijpen. Een grote meerderheid achtte het echter wel gewenst om bij de wet een algemene verplichting tot het horen van de belanghebbenden op te leggen bij de voorbereiding van algemene maatregelen van bestuur (Koninklijke besluiten) en ministeriële beschikkingen. De vergadering was verder van oordeel dat het horen van belanghebbenden in laatstgenoemde gevallen behoort te geschieden door een van de minister onafhankelijk college van advies.

* * *

Uit het voorgaande mag niet worden afgeleid, dat alleen ernstige problemen op dit congres aan de orde kwamen. De inrichters hadden immers ook gezorgd voor ontspanning. Zo had een uitstap plaats naar de Noordoostpolder, d.i. één van de twee drooggelegde gebieden van het IJsselmeer. In Emmeloord, het centrum van deze polder, konden de congresleden daarenboven genieten van een groots banket waarop toespraken werden gehouden door de heren Beekhuis, Voorzitter van de Nederlandse Juristen-Vereniging, Polak, Nederlands Minister van Justitie, en Victor, Voorzitter van de Vlaamse Juristenvereniging. Professor Victor schetste o.m. de ontwikkeling van de taalstrijd der Vlaamse juristen en sprak de hoop uit dat eens de tijd zal aanbreken dat de Nederlandse en Vlaamse Juristenverenigingen gezamenlijk zullen congresseren.

Tot slot weze hier nog opgemerkt dat belangstellenden de tekst van de uitgebrachte preadviezen kunnen bestellen bij het bestuur van de Nederlandse Juristen-Vereniging, Tuinlaan 86 Schiedam, Nederland.

R. Kruithof.

VLAAMSE JURISTEN,

Abonneert U op het "Rechtskundig Weekblad"